

Vergaderjaar 2016–2017

21 501-32

Landbouw- en Visserijraad

Nr. 1024

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 18 mei 2017

De vaste commissie voor Economische Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Staatssecretaris van Economische Zaken over de brief van 12 mei 2017 over de geannoteerde agenda informele Landbouwrap van 21 tot 23 mei 2017 (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1021).

De vragen en opmerkingen zijn op 15 mei 2017 aan de Staatssecretaris van Economische Zaken voorgelegd. Bij brief van 17 mei 2017 zijn de vragen beantwoord.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Ziengs

Adjunct-griffier van de commissie,
De Vos

Vragen en opmerkingen vanuit de fracties en reactie van de Staatssecretaris

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

Tijdens de informele Landbouwrapad zal gesproken worden over klimaatverandering, waterbeschikbaarheid en nieuwe uitdagingen voor de landbouw. Kan de Staatssecretaris aangeven of en op welke manier hij betrokken is bij de voorbereiding van dit agendapunt? Nederland heeft immers veel expertise op dit onderwerp. Te lezen valt dat er wordt gesproken over mogelijke beleidsinitiatieven op gebied van onderzoek en innovatie om de weerbaarheid van de landbouw tegen klimaatverandering te vergroten. Welke inzet kiest de Staatssecretaris in dezen en op welke manier wil hij de Nederlandse kennis en expertise delen? Op welke manier heeft de Staatssecretaris de afgelopen maanden de boeren en tuinders die dagelijks in de praktijk bezig zijn met dit onderwerp betrokken bij het inventariseren van knelpunten en oplossingsrichtingen?

Klimaatverandering staat geregeld op de agenda van de Landbouw- en Visserijraad. Zo is in 2015 door het Luxemburgse Voorzitterschap een informele Landbouwrapad georganiseerd met het onderwerp «Towards Climate Smart Agriculture». Vanaf het Nederlands voorzitterschap, een jaar geleden, is getracht de verbinding tussen «landbouw» en «water» te leggen binnen lidstaten en binnen de Europese Commissie.

Onderzoek en innovatie zijn van belang om de weerbaarheid van de landbouw tegen klimaatverandering te vergroten. In Nederland wordt veel onderzoek gedaan en is al veel ontwikkeld door veredelingsbedrijven, de watersector en door onze kennisinstellingen. Deze instellingen werken ook in internationale programma's en participeren in multilaterale verbanden zoals de Global Research Alliance on Agricultural Greenhouse Gases (GRA) en de Global Alliance for Climate Smart Agriculture (Gacsa). De bilaterale samenwerking en uitwisseling vindt vooral plaats via ons netwerk van Nederlandse landbouwrapaden. Ik wil deze aanpak voortzetten. Ik heb het voornemen om dit jaar samen met de agrarische sector en de andere partners een inventarisatie te maken mede naar aanleiding van het literatuuronderzoek dat is aangekondigd in de geannoteerde agenda (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1021).

Nederland is koploper op het gebied van innovatie. Zeker op het gebied van duurzaamheid en milieu zijn er goede resultaten maar we hebben tegelijkertijd te maken met de beperkingen van de Brusselse regelgeving. Zeer recent het pulskordossier maar ook op het thema mest worden innovaties tegengehouden of gefrustreerd door regelgeving. Op welke wijze gaat de Staatssecretaris dit onderwerp agenderen en is hij bereid om tijdens deze informele Raad en de Raden die volgen te pleiten voor meer ruimte voor innovatie? Op de geannoteerde agenda staat het voornemen van mogelijke beleidsinitiatieven. Kan de Staatssecretaris hiervoor een tijdspad schetsen en is de Staatssecretaris met de leden van de VVD-fractie eens dat er bij beleidsvoornemens vooral ruimte moet zijn voor innovaties en het wegnemen van de belemmeringen?

Innovatie is cruciaal voor de verdere ontwikkeling van landbouw en visserij. Regelgeving is daar inderdaad soms beperkend in. Waar dit voorkomt zal ik me inzetten om hiervoor oplossingen te zoeken. In Nederland kennen we het systeem van green deals om innovatie meer ruimte te geven. Ik pleit er voor om ook in Europa, waar al beperkt gedacht wordt aan «innovation deals» dit systeem ook verder in te voeren.

Het pulskordossier wordt geagendeerd in de trilogie tussen de Raad, het Europees parlement en de Europese Commissie over de Verordening Technische maatregelen. Indien deze trilogie niet leidt tot een bredere toelating van deze innovatieve visserijtechniek, dan komt dit onderwerp op de agenda te staan van de regionale Noordzeegroep bij de verdere implementatie van deze Verordening. Knelpunten voor innovatieve meststoffen uit dierlijke mest worden geagendeerd in de Raadswerkgroep die de revisie van de Europese Meststoffenverordening behandelt, en in de expertgroep van het Nitraatcomité.

Op dit moment wordt de brede weersverzekering geëvalueerd. Wanneer verwacht de Staatssecretaris dat deze evaluatie is afgerond, zodat het rapport van de evaluatie en een kabinetsreactie naar de Kamer gestuurd kunnen worden? De evaluatie duurt langer dan in eerste instantie verwacht. Heeft dit gevolgen voor de brede weersverzekering 2017? Afgelopen jaar heeft Zuidoost-Nederland te kampen gehad met water- en hagelschade. Als het gaat om wateroverlast ligt er ook een belangrijke taak bij de waterschappen. De primaire taak van de waterschappen is waterbeheer. De Kamer heeft hier een aantal maal over gedebatteerd. Kan de Staatssecretaris aangeven of waterschappen op dit moment alles in het werk hebben gesteld om waterafvoer en waterberging zo optimaal mogelijk te laten verlopen? Zo ja, kan de Staatssecretaris een voortgang schetsen. Zo nee, waarom niet?

De evaluatie van de brede weersverzekering en de kabinetsreactie hierop zal spoedig naar uw Kamer gestuurd worden. De subsidieregeling brede weersverzekering is voor 2017 opengesteld met eenzelfde bedrag als 2016, zijnde 9 miljoen euro.

De Minister van I&M is eerst verantwoordelijk voor waterbeheer in het algemeen. Regionaal waterbeheer is de primaire verantwoordelijkheid van de waterschappen. De waterschappen stellen alles in het werk om waterafvoer en waterberging zo optimaal mogelijk te laten verlopen. Aanvullend werken waterschappen, provincies, gemeenten en het Rijk op dit moment samen aan het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Dit ontvangt u als onderdeel van het Deltaprogramma 2018 bij de begroting van het Ministerie van I&M.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de informele landbouw- en visserijraad van 21 tot 23 mei 2017. Hierover hebben deze leden nog vragen.

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat we moeten zorgen voor een sterke Nederlandse landbouwsector. Het voortbestaan van familiebedrijven in de land- en tuinbouw en visserij raakt ons allemaal. Ten behoeve van de voedselzekerheid in Nederland moeten we de landbouwsector willen behouden. De Staatssecretaris geeft aan: «Vanwege de toenemende productierisico's die worden veroorzaakt door klimaatverandering zal het voor een landbouwer inderdaad steeds belangrijker worden om risicobeheerstrategieën op te nemen in zijn of haar bedrijfsvoering. Dit vind ik primair de verantwoordelijkheid van de landbouwer». Is het niet juist in het kader van voedselzekerheid en als Nederland niet afhankelijk willen zijn van geopolitieke verhoudingen mede de verantwoordelijkheid van de overheid om samen met het bedrijfsleven risicobeheerstrategieën te ontwikkelen? Hoe maken we risicobeheersingsinstrumenten aantrekkelijker voor boeren en tuinders? Is het mogelijk het eigen risico omlaag te brengen of de belastingafdracht over deze risicobeheersingsinstrumenten naar beneden te brengen, zo vragen deze leden.

Ik vind het primair de verantwoordelijkheid van het bedrijfsleven en de ondernemer om zelf risicobeheerstrategieën te ontwikkelen. Ik ondersteun dit met onderzoek naar verschillende beheermaatregelen die agrariërs op hun bedrijf kunnen nemen om hun risico op de gevolgen van klimaatverandering te beperken. In sommige gevallen kan de overheid daarbij stimuleren en faciliteren. Hierover ben ik in gesprek met belanghebbenden. In onderling overleg tussen landbouwbedrijfsleven en de verzekeraars kan worden gesproken over het eigen risico. Het eigen risico is namelijk een keuze voor een verzekeringsproduct en aan iedere keuze zitten consequenties voor de premie. Over de aanpassing van de assurantiebelaasting zijn vorig jaar moties ingediend door uw Kamer die niet tot een Kamermeerderheid zijn gekomen.

Ik hecht daarnaast grote waarde aan een goede inzet van de bestaande beleidsinstrumenten en aan het gebruiken van de reeds ontwikkelde kennis en innovatie. Deze kan worden ingezet voor een beter water- en bodembeheer, ook in de zuidelijke lidstaten waar droogte een groeiend probleem is. Zoals ik heb aangegeven in de beantwoording van de schriftelijke vragen van uw Kamer over de consultatie over het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) (Kamerstuk 28 625, nr. 243), ben ik van mening dat het GLB nog beter zou kunnen worden ingezet om te faciliteren bij de ontwikkeling en het gebruik van risicobeheersinstrumenten om de risico's van de effecten van klimaatverandering te beperken.

De Staatssecretaris stelt: «Om op langere termijn in staat te zijn de wereldbevolking op duurzame wijze te voeden is daarnaast een omslag naar klimaatslimme landbouw nodig». Wat verstaat de Staatssecretaris in de Nederlandse situatie onder klimaatslimme landbouw?

Klimaatslimme landbouw gaat uit van een «triple win». Dat wil zeggen dat er ingezet zal worden op mitigatie (terugdringen van de emissie van broeikasgassen), adaptatie (het weerbaar maken van de landbouw voor de effecten van klimaatverandering) en de verhoging van de productie op een duurzame manier. Maatwerk is nodig; er staat niet één model van landbouwontwikkeling centraal. De Nederlandse landbouw heeft sinds 1990 een bovengemiddelde terugdringing van emissie van broeikasgassen gerealiseerd, waarbij de Nederlandse voedselproductie – met name door watermaatregelen – steeds op peil bleef. Het gaat hierbij steeds om inpassen van innovaties, die meerdere doelen kunnen dienen, zoals recent gebeurd is door de inzet rond mono-mestvergisting. Van belang zijn klimaatslimme investeringen in alle schakels van de voedselketen, een brede gebiedsbenadering met aandacht voor biodiversiteit en het opzetten van partnerschappen tussen de private sector, onderzoeksinstituten, maatschappelijke organisaties en overheden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie herinneren zich dat er in 2015 een informele landbouwwraad gehouden werd in Luxemburg over het onderwerp «Towards Climate Smart Agriculture». Toen schreef uw ambtsvoorganger dat zij het initiatief genomen had om samen met de Wereldbank en de FAO (de «coalition of the working») de Alliance for Climate Smart Agriculture op te richten, met op dat moment bijna 100 leden. Hoe staat het op dit moment met dat initiatief? Welke resultaten zijn te verwachten?

De Global Alliance for Climate Smart Agriculture (GACSA) is een platform om partijen bij elkaar te brengen. De Alliantie telt nu 160 leden bestaande uit 25 overheden en verder internationale organisaties, bedrijven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Doel is om wereldwijd middels partnerschappen kennis, expertise en innovatieve

oplossingen sneller en effectiever uit te werken, in te zetten en op te schalen op basis van lokale behoefte en omstandigheden. Nederland is actief lid en ondersteunt een aantal initiatieven inzake kennisoverdracht. Daarnaast draagt Nederland financieel bij aan het «Annual Forum» waar de leden van GACSA samenkomen om best practices uit te wisselen en initiatieven te ontwikkelen. Op dit moment wordt door het inzetten van regionale samenwerkingsverbanden zoals ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) gewerkt aan het opschalen en verspreiden van oplossingen die hun nut bewezen hebben. Nederland pakt dit op samen met Vietnam zoals afgesproken tijdens de recente Food Security Conference in Hanoi.

Deze leden vragen zich af in hoeverre, voor het onderdeel van de informele raad dat voortbouwt op de opgave van de landbouwsector in het beperken van de uitstoot van broeikasgassen, voortgebouwd wordt op de conclusies van de hiervoor al aangehaalde informele raad uit 2015 en het door het toenmalige Luxemburgs voorzitterschap neergelegde document waarin de relaties tussen landbouw en klimaat beschreven staan.

Op de informele Landbouw- en Visserijraad tijdens Luxemburgs voorzitterschap in 2015 werd «klimaatslimme landbouw» geagendeerd als thema. Tijdens die Raad werd er voornamelijk gefocust op vermindering van broeikasgasemissies. Er is minder aandacht besteed aan aanpassing van de landbouw (adaptatie). Het Maltees voorzitterschap stelt vooral klimaatadaptatie centraal in de discussie, meer in het bijzonder de relatie tussen veranderde waterbeschikbaarheid voor de landbouw door klimaatverandering.

De leden van de D66-fractie zouden graag vernemen welke vragen en beleidsinitiatieven precies op tafel liggen om de weerbaarheid van de landbouw tegen klimaatverandering te vergroten met onderzoek en innovatie. Welke krachtverhoudingen tussen de verschillende lidstaten verwacht de Staatssecretaris daar? Verwacht de Staatssecretaris dat de gevoelde noodzaak productierisico's ten gevolge van klimaatverandering tegen te gaan ook gaat leiden tot een verschuiving van middelen van de eerste naar de tweede pijler van het GLB, en zodoende van algemene inkomenssteun naar gerichte subsidies?

De zuidelijke en oostelijke lidstaten hebben andere belangen dan de westelijke en noordelijke lidstaten. De klimaatverandering heeft immers een andere invloed op deze landen, zoals ook Malta heeft aangegeven in het document. Er ligt een grote opgave in de zuidelijk lidstaten om zelf het waterbeheer en de waterefficiëntie te verbeteren, onder andere door het watervasthoudend vermogen van de bodem te vergroten. De Europese Commissie benadrukt de noodzaak om maatregelen voor mitigatie van en adaptatie aan klimaatveranderingen een grotere plaats te geven in het GLB. Directe inkomenssteun op basis van een hectarepremie is daarvoor een minder geschikt instrument. Een verschuiving van middelen van algemene inkomenssteun naar gerichte subsidies is een voor de hand liggende optie.

Deze leden lezen dat volgens het Maltees voorzitterschap en de Staatssecretaris «de diversiteit in situaties en belangen een balans in subsidiariteit vergt». Zij vragen om welke situaties en belangen het daarbij gaat, en aan de hand van welke concrete criteria volgens de Staatssecretaris de subsidiariteit getoetst zou moeten worden.

Er is een grote diversiteit tussen landen als het gaat om de gevolgen van klimaatverandering. Ieder land zal zijn eigen strategie hierin moeten

bepalen en mogelijk zal dat zelfs voor elke regio binnen een land nodig zijn. Het ondersteunen van kennisuitwisseling, zoals dat gebeurt via GACSA, is daarbij van groot belang.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-fractie

De leden van de GroenLinks-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda voor de informele Landbouwrap van 21 tot 23 mei 2017. Zij hebben naar aanleiding hiervan een aantal vragen.

De leden van de GroenLinks-fractie onderschrijven dat moet worden nagedacht over de weerbaarheid van de landbouw tegen klimaatverandering. Er zal tevens worden gesproken over (financiële) ondersteuning van de landbouw om de landbouw weerbaar te maken tegen klimaatverandering. Wat is de mening van de Staatssecretaris hierover en welke inzet kiest hij daarbij? Welke verantwoordelijkheid hebben boeren en tuinders zelf en welke verantwoordelijkheid is naar mening van de Staatssecretaris voor de overheid? Deze leden maken zich tevens zorgen over ontwikkelingslanden waar klimaatimpact op de landbouw desastreus kan zijn voor de voedselvoorziening in deze landen. Is de Staatssecretaris het met deze leden eens dat de Europese Unie ontwikkelingslanden moet ondersteunen in het weerbaar maken van de voedselvoorziening? Zo ja, is de Staatssecretaris bereid dit te bepleiten tijdens de informele raad?

Zoals ik in de geannoteerde agenda heb aangegeven zal ik in de Raad de noodzaak van een weerbaar landbouwsysteem, en de bijdrage die onderzoek en innovatie hieraan kunnen leveren, benadrukken. Dat is niet alleen van belang voor de Europese landbouw, maar ook die van ontwikkelende landen. De Europese Commissie werkt momenteel al aan de vernieuwing van de «European Consensus on Development» van 2006 om het Europees Ontwikkelingsbeleid in lijn te brengen met globale trends en ontwikkelingen en met de «2030 Agenda for Sustainable Development».

De leden van de GroenLinks-fractie ondersteunen tevens het pleidooi van de Staatssecretaris dat ook de landbouw bijdraagt aan klimaatverandering. Deze leden zijn van mening dat een verlaging van de CO₂ uitstoot van de landbouw onderdeel zou zijn van de informele raad. Is de Staatssecretaris dat met deze leden eens? Zo ja, hoe gaat de Staatssecretaris zorgen dat dit ook op de agenda komt te staan? En wat is de Nederlandse inzet op dit punt?

De landbouw heeft meerdere rollen in het klimaatdossier. Naast een sector die zich moet aanpassen aan veranderde klimaatomstandigheden is het ook een sector die broeikasgasemissies uitstoot én kan vastleggen. Deze twee laatste rollen zijn ook onderdeel van twee lopende Europese wetgevingstrajecten (de zogenaamde Effort Sharing Regulation en de Land Use, Land Change and Forestry (LULUCF) verordening). Hierover is uw Kamer separaat geïnformeerd middels BNC-fiches (Kamerstuk 34 535, nrs. 2 en 3).